

Могильник
Володимир Худенко

Роман-притча, роман-застереження. Жорстока, але чесна антиутопія молодого українського автора. Людство занадто довго перебувало в полоні власного самообману про своє безумовне лідерство і панування на Землі. А що, коли люди, з усіма своїми науковими і технологічними досягненнями, з усіма своїми ідеями про прогрес і підкорення Космосу – всього лишень кормова база майбутніх прийдешніх Патріархів? Кормова база, яка чомусь почала вважати себе чимось більшим? І чого будуть коштувати всі досягнення людства, коли прийдуть справжні господарі? Чи зможе людина довести всім, і перш за все – самому собі, що він щось інше, щось більш значне? Щось значне чи навіть хтось значний?

Володимир Худенко

МОГИЛЬНИК

Бо коли ти відмовишся відпустити народ Мій, то ось Я в завтра спроваджу сарану на твій край.

І покриє вона поверхню землі, і не можна буде бачити землі. І поїсть вона решту вцілілого, позсталого вам від граду, і поїсть вона кожне дерево, що росте вам з землі.

І переповняться нею дома ваші, і дома всіх рабів ваших, і дома всього Єгипту, чого не бачили батьки ваші та батьки батьків твоїх від дня існування їх на землі аж до сьогодні!

(Вихід 10:4-6)

ПРИСВЯТА

1

Пам'ятаєш цей парк у досвітніх сирих туманах?
Цю алейку, засипану жовклим кленовим листом?
Вбогі клумби й городи крізь осінь з її димами
І дороги в полях крізь світанки її імлісті?

Пам'ятаеш ці ранки? Автобуси в сиву безвість,
Прохолоду ставків, тополіні ряди дороги,
Світ далекого міста глухими ночами серпня
І всю решту того, що вернути немає змоги?

Пам'ятаеш лінійки у тихій середній школі,
Пам'ятаеш свята і години нудних уроків,
Пам'ятаеш хрести кладовищ за футбольним полем,
Пам'ятаеш, лебедонько, скільки пройшло вже років?

Пам'ятаеш мое ім'я і мою статуру,
Пам'ятаеш мої слова чи мое обличчя,
Пам'ятаеш мій голос – либонь, ти його забула,
Так і мало би статись, та й, власне, не в тому річ.

Так і мало би статись, писати ці вірші сором,
Я давно й не пишу, бо не знаю, кому писати:
Ти в далекому місті тепер зустрічаєш зорі,
Ти давно вже чиясь дружина і гарна мати.

Ну а я вже давно списався, усе збулося,
Я не став, ким хотів, вірогідно, й не міг би стати,
Бо кому ще потрібні рядки про твоє волосся,
Про твої божі руки, про очі відьмацькі кляті,

Про твою худорбу, про дорогу до твого дому,
На котрій я тобі говорив про своє кохання.
Все давно помінялось, і я відчуваю втому,
Від якої позбутись мені вже снаги не стане.

Ти давно вже не тут, і не там, не в моєму серці.
Я давно вже не той, котрим мріяв колись там бути.
Все давно помінялось, і стравлений Карабутів
Вже чогось починає здаватись мені нестерпним.

Все давно помінялось; полями гуркочать зливи,
І наступні сніги у розхристаних хмарах виснуть,
І проходять німі роки по холодних нивах,
Холоди застилають простір мого дитинства.

Тихий парк в бур'янах, ті алейки в шприцах та смітті,
Вбогі клумби скошили, а школа, либонь, вже струхла.
В коридорах, де ти підпирала не стіни – світ мій,
Панотець править службу, йому там цілують руки.

Кладовища зростають, а в вікна шкребуться віти,
Стадіон той пустує в сипкім безгомінні ранків,
Від дороги, де ми стояли, то віє вітер,
То глухими ночами доноситься лязкіт траків,

І здригаються стіни, і юність відходить з краєм,
І мої вбогі рими безпомічно терпнуть, меркнуть,
І холодні машини асфальт предковичний крають
І стирають з історії руки твої безсмертні.

Просто знай: ти була, ну і я намагався чесно
 Вкарбувати у вічність тебе, молоду й красиву,
 Адже ти воскрешала усі ці грядущі весни,
 Ти була Персефона, могутня і жаліслива.

Ти була Персефона – я знаю, ти б насміялась
 Із усіх епіграм, що я ними тебе ославив.
 Я це знаю, лебідко, і ти абсолютно права,
 Ти була не така, але ж ти не була й моя.

Не була би ніколи, бо мертві міста порожні
 І не мають правителів, ними гуляє вітер,
 Їх немає потреби любити, хіба лиш божий
 Дух літає над мертвим безлюдним безкраім світом.

Так і ти не скульптура, котру я ліпив роками,
 Будував постаменти і марно вкладав в них душу.
 Ти була Персефона, в своїх молодих руках
 Ти приносила весни, а весни завжди минуці.

Весни завжди крихкі і ніколи не будуть вічні.
 Кожна з них особлива, і в тому їх вища сутність.
 Я тому й покохав ці прекрасні відьмацькі вічі,
 Що таких, як вони, вже ніколи в світах не буде.

В тому гріх мій, голубко, що я твої юні коси,
 І статуру твою, і усе, що було між нами,
 Не волів відпустити, як з краю торішню осінь,
 А волів ув'язнити, волів вкарбувати в камінь

І цю школу, і парк у досвітніх сирих туманах,
 Ці алейки, засипані жовклим кленовим листом.
 Я хотів не прожити, а просто про них повісти.
 Я хотів не любити, а лиш будувати храми.

А тому й опадають гербами мої жита
 І гуляють вітри між зарослих колон Помпеї,
 Багряняться ці стіни скривавленою зорею,
 І проходять колони повз мертві мої міста.

ВСТУП

Йому часто сниться кінець жовтня 1992-го року, сірий передсвітанковий час і місто, вкрите тягучими осінніми туманами. Тумани стеляться проїжджими частинами та безлюдними дворами, обступають підніжжя дев'ятиповерхівок в заспаних житлових масивах, а хворобливі протяги носяться алейками,

залітають в розчинені двері під'їздів та вікна балконів на верхніх поверхах, колихають забуту там одіж.

Зоря наче ще й не дума підійматись десь там, над лебединською трасою і передмістями, а як і надумається, то чи й помітна буде за тими суцільними хмарами аж до обрію.

Вже більше десяти років йому сниться і сниться ця рання і похмура, якась така передчасна осінь. Йому сниться заспаний досвітній Комсомольськ у покривалі туманів і очікуванні близького ранку. Темні житлові масиви з рідкими вогниками в вікнах, залізничні колії в росі та забиті бронетехнікою автомобільні дороги. І перекриті мости над Бистрицею, ледь видимі через приціл його снайперської гвинтівки. Зжовкле, вже майже прогниле листя на тротуарах, тиша околиць і шкіл, дитячих садків.

Перед світанням солдати починають метушитись, механіки прогрівають двигуни.

Колони формуються в Комсомольську і неспішно за тим рухаються притихлими околицями міста. А тоді, звертаючи на розбиті осінні дороги, сунуть крізь невибрані поля і мертві занедбані села кудись в бік хворобливої зорі. В цей час над містом чуто гул турбін – то ударні авіагрупи злітають в Овручі і йдуть на бомбардування бунтівного регіону.

Йому те сниться, і сниться, і сниться...

Але того дня йому не вдалось додивитись свій набридливий сон – за старою бойовою звичкою він прокинувся від самого лишень тривожного передчуття. Він визирнув у віконце вагончика охорони – по подвір'ю плівся осінній туман, а чергові коло воріт якимось дивно метушились, хоча до світання ще було далеко, ще тільки починало сіріти і в красивому трьохповерховому будинку господарів не світилось ні в одній кімнаті. Що б це значило?

Він накинув штурмовку і, взявши зі столу пістолет з гравіруванням «За відмінну службу», вклав його в нагрудну кобуру. Коли вийшов на подвір'я, то порив вітру жбурнув йому в лице дрібною мрякою.

Коло воріт метушня вже притихла, але він натомість побачив, як від парадного входу будинка господарів до зброярні заклопотано чимчикує один з особистих тілоохоронців Ольги Дмитрівни. І хлопчина той зовсім не був ні наляканий, ні стривожений, а просто якийсь надміру заклопотаний – колишній спецпризначенець одразу це зауважив і трохи заспокоївся. Але що ж тут за метушня? Господар приїхав чи що? Схоже на те...

– Сич! – окликнув він хлопчину. – Що там відбувається?

– А, Віктор Олегович! – крикнув той на ходу. – Підходьте одразу в гаражі, а то ми вже спізнюємось. Ольга Дмитрівна з дітьми вже зібрались, а в мене ось із рацією щось негаразд...

– А від кого наказ? – Віктор Олегович спинився. – Чому мені ніхто не доповів? Чуєш? Від кого наказ?

Але хлопчина вже підходив до зброярні і лише махнув у відповідь рукою.

- Від мене, - приглушено мовив хтось за спиною у Віктора Олеговича.

Той різко обернувся, рефлекторно вхопившись за рукоять пістолета, і вкляк. Вкляк лише на якусь кляту долю секунди, але ця доля секунди, як це часто і буває, коштувала йому життя.

На нього накинулися ззаду, затулили рота і перерізали горло - він сам у минулому багато разів виконував подібні маніпуляції, знімаючи ворожих вартових. А втратив він обачність через одну просту річ - голос, який звучав з туману, був йому добре знайомий, але так давно, що наче навіть в якомусь минулому житті. Він знав цей голос, тому й не вихопив одразу зброю, і саме тому вкляк, побачивши власника голосу, бо йому здалося, що він бачить привида - людину, яка зараз до нього зверталась, він вже багато років вважав мертвою.

І ще одна деталь - він колись сам особисто вбив цю людину.

Коли його тіло взяли на оберемок, від приміщення зброярні пролунало два приглушених постріли.

- Блядь! - вилаявся давній знайомиць Віктора Олеговича і, впустивши тіло додолу, скомандував: - Тягніть цього гандона в вагончик і решту жмурів до нього також, а тоді, як будемо звалювати, підпалите к керам це все, Вампір просив, щоб від цього шалману і тріски не лишилось. Я піду зиркну, що там за движуха...

Він зняв з плеча автомат, але двоє його хлопців вже виходили з приміщення зброярні, один, правда, трохи наче накульгував, а в іншого рукав був у крові.

- Що там таке?

- Та сука... - прокрехтів кульгавий. - Встрелив мене, підар, як не по яйцях...

- Сильно?

- Та ні, тільки чиркнуло. Хай в дорозі перев'яжу потім.

- Тоді так, - чоловік задумався. - Коротше, ідіть до воріт і підженіть зараз машини, а ми з Чехом тоді заберемо Ольгу Дмитрівну з дітьми. Цього козла комітетчика ми вчасно прибрали, тож якщо ви «наружку» грамотно зняли і не запалились, то у нас ще з півгодини в запасі є.

Він розвернувся і пішов до красивого будинку з автоматом наперевіс, а через хвилю до нього приєднався той хлопчина, що вбив Віктора Олеговича, співробітника СБУ і начальника охорони цього об'єкта.

- Шамане! - окликнув хлопчина свого товариша. - Там готово все.

- Всіх вовкодавів прибрали?

- Та типу так...

- Коротше, зараз виїжджаємо.

Вони зайшли в будинок. У вітальні коло вікна стояла жінка з довгим каштановим волоссям, у темних окулярах, вбрана в теплий в'язаний светр і чорну спідницю до колін. З її ліктя звисало чорне шкіряне пальто, руки були складені на грудях. На дивані смирно сиділи двоє дітей – хлопчик років чотирьох і трохи старша дівчинка. Вони були вбрані тепліше за матір – в куртках і шапках, закутані в шарфи.

- Віктор Олегович? – спитала жінка, повернувшись від вікна, кволим, ледь чутним голосом, немовби вона була хвора. – Хто тут? – раптом вимовила стурбовано.

- Це я, Олю, – приязно і навіть лагідно вивів чоловік, підходячи до неї.

- Шамане? – вона широко всміхнулась. – Як...? Що ти тут робиш? – здавалось, вона була дуже рада чути його голос.

Він підійшов до неї впритул і обережно взяв за руку. Вона у відповідь піднесла іншу свою руку йому до обличчя і легенько до нього торкнулась.

- Дай я хоч тебе... А... – вона опустила руку. – Щось сталося? Чому ти приїхав так раптово? Ти чогось не хочеш мені казати?

- Ні-ні! – він поклав руку їй на плече. – Заспокойся. Мене прислав Артур, він просив вас забрати. Сьогодні.

- Сьогодні? Зараз?

- Так. Ви вже зібрались?

- Так.

- То виходимо, – він допоміг їй вдягнути пальто. – Тримайся за мене. Візьми під руку. Отак. Так, малеча... – він звернувся до дітей. – Ну, що, курносики? Ану ідіть слухняно з оцим дядьком! Чеху, візьми дітей.

Вони вийшли з дому, коли почало світати і туман вже потроху розсікався. Шаман вів Ольгу, а Чех ніс малого на руках, дівчинку ж вів, тримаючи за руку.

Вони сіли в два позашляховики, котрі інші хлопці перед тим підігнали під самі вікна дому. Ольга не могла повною мірою оцінити перемену в своїй звичній охороні – може, лише відчувала, хтозна... А діти здивовано позирали на цих чоловіків. На відміну від звичних співробітників їхньої служби безпеки, ці були як попало вдягнені – в основному в якісь брезентові та спортивні куртки, джинсові або ж спортивні штани... Одіж стара і поношена, і в декотрих за спинами теліпались автомати, а в одного чи двох одяг був чогось заляпаний кров'ю.

Вони швидко сіли в машини і вже через декілька хвилин виїхали з міста, через півгодини звернули з траси на ґрунтову дорогу в полях. Вони квапились, але час у них іще був. З годину тому особистий борт віце-

президента Сполучених Штатів, що прямував до міжнародного аеропорту Лебедина, аби доправити високопосадовця на офіційну зустріч глав держав – гарантів безпеки України, що мала відбутись там же, несподівано для всіх, нібито по причині густого туману приземлився на покинутому військовому летовищі поблизу селища міського типу Ленінське за сорок кілометрів від обласного центру. Негайно вислана туди з найближчого райцентру делегація у складі міського голови того ж райцентра, декількох депутатів та очільників тамтешньої міліції раптово виявила, що з літака вийшов не віце-президент, а декілька десятків американських десантників. Вони оточили територію летовища, а прибулу делегацію взяли в полон.

Поки в столиці розбирались, що б це могло значити, і поки до місця пригоди було відправлено щось більш значне за місцеве керівництво, на злітну смугу аеродрому з прилеглої лісопосадки виїхали два позашляховики і підкотились до відкидного трапу літака. З машин вийшли незряча жінка з двома дітьми і декілька озброєних чоловіків. Двоє чоловіків завели незрячу жінку з дітьми в літак і зайшли самі за тим. Потім в літак організовано зайшли десантники, і літак через деякий час піднявся в повітря. Після цього в ближній лісопосадці зникли і два позашляховики з озброєними чоловіками всередині.

А ще через якусь годину літак благополучно покинув повітряний простір країни.

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

1

З'їзд НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ СРСР

ПОСТАНОВА

від 24 вересня 1989 р. N 277-4

ЗА ДОКЛАДОМ КОМІСІЇ,

СТВОРЕНОЇ ПЕРШИМ З'їздом НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ СРСР,

ПО РОЗСЛІДУВАННЮ ПОДІЙ, ЩО МАЛИ МІСЦЕ

В НАСЕЛЕНОМУ ПУНКТІ САМБІР 1 ВЕРЕСНЯ 1989 РОКУ

З'їзд народних депутатів СРСР, заслухавши висновок Комісії по розслідуванню подій, що мали місце в населеному пункті Самбір 1 вересня 1989 року, відмічає, що в трагедії, пов'язаній із загибеллю невинних людей, виявилась неспроможність колишнього керівництва республіки вирішити ситуацію, а також серйозні помилки при проведенні силової операції, допущені на всіх рівнях всесоюзного та республіканського керівництва, зокрема при зачистці приміщень інституту Курчатова та прилеглої території. Також до трагедії призвели подальші дії Збройних Сил у місті та його околицях, зокрема - ранкові авіаудари, завдані по приміщенню залізничної станції та окремих районах міста. Мало місце також використання зброї проти мирних громадян під час поспішної евакуації населення міста ввечері 1 вересня 1989 року. З'їзд звертає увагу на відсутність чіткої законодавчої регламентації порядку і практики використання Збройних Сил задля вирішення конфліктів всередині країни.

З'їзд народних депутатів СРСР постановляє:

Підготувати із врахуванням обговорення, що відбулося, текст повідомлення для друку за висновками розслідування подій у місті Самбір.

Голова

Верховної Ради СРСР

2

Покинутий хутір висівся на пригірку над зарослим бур'яном полем і мілкою замуленою річечкою в очеретах та вербах. До нього з траси тяглась ґрунтова дорога, минаючи місток-шлюз над тою вбогою притокою Бистриці. Зі сторони ближніх боліт до хутору підповзав туман, а довколишні поля пахотіли гнилісною прохолодою.

Всього то і роботи було, що підігнати сховані в одному з покинутих дворищ хутора машини до будівлі гідроелектростанції - тут і їхати-то якихось хвилин десять чи навіть менше. Там погрузили добро - стволи, вибухівку, гранати і що там ще їм треба було - і вернулись цією самою дорогою повз загублений в полях і лісосмугах хутір на трасу обласного значення, і хай

тоді ці «чегевари» чинять, що їм заманеться, хоч і Київ підривають весь до бісової матері. Чудовий був план, можна навіть сказати – геніальний, сука, план! Підірвати такі бабки і рвонуть з ними на Багами або ще куди, а ці мудаки ще ж мали їм шенгенські паспорти підігнати, і все – легально.

От і поїхали б на острови з паспортами якої-небудь Німеччини чи Бельгії, і зависали б там потім, і очі б усього цього тутешнього не бачили. А вони, ці підари, хай собі роблять чи революцію, чи контрреволюцію, чи проституцію регіонального масштабу.

Там то й справи всього – забрати стволи і вибухівку. Ваня Кобра, ясна річ, знав, що по всіх розкладах добро то ніяк не їхне, а Серба, адже Серб одноосібно вже більше десятиліття тут увесь бізнес контролює і усіх пацанів кришує, через те і стягнув усю зброю з усіх ничок усього периметру в будівлю недобудованої гідроелектростанції імені Володимира Ілліча Леніна над Бистрицею, за десять кілометрів від Самбора.

Ну, ідея це нормальна, нічого не скажеш. Раніше кожен стволи з собою тягав, адже зовсім без стволів ходили тільки найбільш биті хлопаки на кшталт того ж Вампіра, але таких – одиниці. Без стволів страшно, та й навіть не в периметрі вони потрібні, ті стволи. А як нарвешся на яких шакалів на виході – або вояк, або мусорню, або когось із братви? Кожен хоче по-легкому нажитись на чесному роботязі, хе-хе... Але стволи – це і проблема, мало того, що ти його ще купи десь втридорога, мало того, що тягни на собі, коли кожен грам ваги критично важливий, так ще як тебе, не дай Бог, приймуть коло блок-посту чи ще де, так без ствола ти грошину офіцеру тикнеш і поїдеш, а з стволами..

Тому хлопці стволи стали ховати в ничках в периметрі, але не глибоко, а так – там, де люди вже не заходять, але ще й не периметр по суті. Тоді пізніше стала різна шпана і вояки ті нички викупати і тирити, що погано лежить. Такі розборки за ті нички пішли, що хай Бог спаса!

І коли вже Серб цю всю катавасію під себе підім'яв, то звів усієї своєї братви спорядження в приміщення гідроелектростанції. Потім туди ще підкинули якусь кількість з «американської операції», те, що не вдалось поки реалізувати, адже вони як з американцями працювали, то виключили у них задарма цілу купу всього – і автоматичні гвинтівки, і броніки, і тепловізори, і просто спецодяг, типу – для справи. Потім продали більшу частину, звичайно, в якесь Сомалі або ще куди, а те, що лишилось, звезли сюди, «на склад», як тут казали.

Воно ідея й правда вдала – групи Серба як ідуть в периметр, то тут і затаркуються, а хто хотів би ще з молодняка помародерствувати, то вигідніше йому в бригаду Серба вливатись одразу – будеш і нагодований, і екіпірований типу як.

Але групи Серба вже досить давно в периметр не ходять, та там по суті нема за чим вже і ходити – однаково за два десятиліття звідти вигребли все більш-менш цінне. Отож і зі «складу» багато чого звезли, але багато чого й залишилось – армію не армію, а невелике ополчення озброїти можна. І хоч, знову ж таки, Ваня Кобра знав, що по всіх розкладах не їхній то склад, а Серба, але Ваня так розсудив, що раз Серб його в буцегарню

запроторив і все хазяйство його під себе перебив, то виходить тепер, що треба розплачуватись.

Крім того – Вампір сам його на цю точку навів і сам все детально розписав, як взяти, за помірну плату, звичайно. Та ще й карту проходу підігнав, як краще підійти. Вампір давно вже з Сербом не працює, розборки там у них якісь були – то й зрозуміло, чого раптом така щедрість.

Та й покупець швидко знайшовся – ці «чегевари» зі столиці, молоді та юні. Їм, бачте, тої зброї, що закордонні хазяї постачають для їхнього підривного руху, вийшло так як мало. Ну й хай беруть – Вані то що? Хай хоч і весь Київ рознесуть до бісової матері, аби лиш платили, як домовлялись. Ну – геніальний план!

Але весь геніальний план накрився в одну мить, і як же ж шкода. Поки зайшли в будівлю гідроелектростанції, поки розібрались, що до чого, аж тут зирк з вікна на майданчик перед колишньою прохідною – а хай би ти сказився! Більше сотні прибуд сунуть до будівлі – Кобра десятки разів у периметр ходив, але скільки прибуд разом ніколи не бачив.

– Так... усі пригнулись і тихо на цирлах за мною. Тільки тихо! Валимо звідси через оті кущі під вікнами. Треба стрибати... – командував він приглушено.

Але тут забаскаличились їхні покупці:

– А зброя?

– Яка зброя, мудака?! – у Рината нерви здали. – Моліться всім яким тільки можна богам, аби ми звідси живими вийшли.

– Та ніхрена!

І почалась стрілянина. «Чегевари» відкрили вогонь по майданчику, а Кобра, Ринат та інші драпонули через кущі і через поле, поки ще можна було. І поки ще тільки підіймались зарослими городами, то думали, що вирвались. І біс би вже з тими грошима, біс із тим усім – головне, що живі. І тільки коли вийшли на пригірок, то зрозуміли, що нічорта вони не вирвались – хутір кишів прибудами.

Ховались тепер між могил на старому хутірському цвинтарі, а прибуди сновигали по вулиці. Зі сторони ближніх боліт до хутору підповзав туман, а поля пахкотіли гнилісною прохолодою, зорі на сході поволі згасали.

– Підставив нас Вампір, підставив, сучара! І що він мені за карту дав, чи од балди маршрути прибуд по ній малював? Ну от же ж сучара... – Ваня ледь не плакав.

– Треба в бік Вирівського блок-посту рухатись, – шептав йому Ринат.

– Ми маршруту не знаємо, – заперечив Кобра. – Три роки тому там мінне поле було, ти знав?

– Ні.

- Ну от.

- То, може, краще до них вийти? - Ринат показав у бік прибуд на вулиці.

Вони спустились полем і берегом річки до Вирівського блок-посту. І вийшли навіть на блок-пост перед самим ранком, і Ваня навіть на якусь хвилину подумав, що дійсно вирвались. Але лише на хвилину, бо його одного серед його різномасної групи не підвела славнозвісна мародерська «чуйка». Вже як підходили до блок-поста, то вона шепнула йому: «Ваня, це край».

Він опустил очі і спинився, поки хлопці спереду крокували бур'янами, високо задираючи ноги і жваво обговорюючи вилазку. Він ще встиг просичати: «Та пішли ви...» - невідомо до кого, і в ту ж хвилину кулі прошили його і решту.

Армійський спецназ провів операцію, за яку потім офіцерів нагородили і про яку навіть частково розказали у вечірніх новинах на державному телеканалі країни, що стрімко розпадалася. Там було сказано, що силові структури попередили спробу заволодіння зброєю з відчужених територій групою радикальних екстремістів.

Спецназівці забрали їхні тіла як доказ, і вже через декілька годин військово-транспортний борт віз їх з Комсомольська в Лебедин, аби виставити там на огляд всіляких прокурорів та решти відразливих пик.

3

Колони бронетехніки ввійшли в столицю країни десь перед сходом сонця і повністю паралізували рух транспорту в ній. З центру час від часу доносились автоматні черги, а провідні інформаційні агентства світу вже через якісь півгодини після вводу військ повсюдно демонстрували кадри відеозйомки з розпростертими на обочинах вулиць людськими трупами.

Була середина жовтня, вже по-осінньому сирі і холодні пориви вітру ганяли зжовкле листя по пустих, зранених танковими траками проїжджих частинах. За тим об'єктив відеокамери фокусувався на державному прапорі, що в'яло смикався в поривах холодного вітру над дверима якоїсь із установ в урядовому кварталі. За тим було видно широку панораму міста з млявим осіннім світанням поперек нього і димом, що підіймався в декількох місцях над урядовим кварталом. А потім камера деякий час супроводжувала пару бойових гелікоптерів місцевої армії, що швидко проносились над містом, рухаючись кудись в бік млявого світання та час від часу відстрілюючи теплові пастки.

Титри під роликом засвідчували: «Уряд вводить війська в столицю, аби запобігти спробі державного перевороту».

Словом, в центрі було небезпечно, і домовлятися доводилось в одній із непримітних квартир у спальному районі за слушною порадою чоловіка. Він тепер стояв на балконі в діловому костюмі без піджака і палив, роблячи надміру глибокі затяжки, а жінка дивилась на нього в цей час, не відводячи погляду. Вона стояла в кутку балкона, обхопивши лікті і

схрестивши ноги – така тендітна і тиха, з якимсь постійно по-дівочому грайливим і несерйозним виразом обличчя, усміхненим кутиком рота і піднятою бровою. Ця тендітна жіночка чомусь гнітюче діяла на чоловіка. Вона якось наче випромінювала незримо не міць навіть, а могутність. А цей кремезний, трохи надміру огрядний чоловік у строгому костюмі з краваткою та ще і значком народного депутата на лацкані знятого перед тим піджака стояв невпевнено, немов колос на глиняних ногах, і губи його ледь помітно дрижали.

– Це квартира одних моїх знайомих. Колись була... – мовив чоловік. – Бережу так, про всяк випадок.

– Він не передумає?

– Я говорив з ним по телефону... вчора. Ви маєте зрозуміти – він дуже дивна людина. Інколи навіть я не знаю, чого від нього чекати, а знайомі ми, вважайте, з самого дитинства. Але кращого за нього нікого немає, він єдиний, хто справді може вам у цьому допомогти. Чому ви взагалі надумали їхати туди зараз? Чому не наступного разу?

– Наступного разу може й не бути, – знизала плечима жінка.

– Це правда. Я відвезу вас на вокзал, і на тому розпрощаємось, сьогодні я виїжджаю з країни.

– Уряд евакуюють? – спитала жінка, і не ясно було, чи вона ото так збиткується, чи говорить всерйоз.

Чоловік у відповідь криво всміхнувся:

– Не знаю як уряд, а я маю намір евакуюватись.

Він ще раз оглянув з вікна балкону той шматок столиці його рідної країни, котрий зараз був доступний його погляду і... Важко було сказати, чи відчував він, що бачить тутешній світанок останній раз в житті.

4

МІЙ ЛИСТ ІЗ КИЄВА

(Тетяна Тармашева) [1 – Тетяна Тармашева – одна з найпопулярніших українських письменників, автор публіцистичних есе. Її твори очолюють рейтинги сучасної української літератури та широко відомі в світі.]

Сьогодні ми вперше почули тривожні новини про російський спецназ, мовбито нині розквартирований у будівлі президентської адміністрації в центрі столиці. Перевдягнені в форму українських збройних сил військовослужбовці РФ мовбито з хвилини на хвилину чекають наказу про початок атаки на

протестувальників, а в цей самий час в українських аеропортах сідають російські військові літаки.

Імовірно, в кремлівських очільників вичерпались всі способи впливу на результати нещодавніх перевиборів, і тепер силове розв'язання цього конфлікту стало вже неминучим. Комусь на Заході це нагадує Польщу 1980-го або Прагу 1989-го, але нам тут це все видається значно серйознішим. Адже всі попередні роки на виду у всього світу об нашу країну витирали ноги, і громадяни не могли врешті не відреагувати на це, хоча б і таким от чином.

Що сказати – мені самій інколи видається, що країну хочуть поділити, як ту ж Польщу в 39-му. І головним арбітром у цьому процесі виступає саме Москва. І всім зрозуміло, що заклики до якоїсь федералізації, що долинають звідти через державні телеканали та дипломатичні місії – це не що інше, як розділення (розвал) нашої країни. І всі розуміють, що якщо б це все не педалювалось роками, якби не велась ця експансивна гуманітарно-культурна політика, то за ці два десятиліття можна було б щось змінити, але зараз уже ні, час безповоротно втрачено.

Більше того – щось можна було змінити й два місяці тому. І перші жертви сутичок з силовиками (поки – своїми рідними силовиками, хоча б по шевронах на формі) були б нині живі. Не повинно було статися так, що молоді хлопці заплатили життями за те, що цинічний стариган пенсійного віку просидів ще два місяці в міністерському кріслі, але так сталося, на жаль, так сталося.

Але навіть зараз, після таких трагічних подій, ще, здається, не всі наші співвітчизники розуміють серйозність ситуації. Або не хочуть розуміти. Замість того, аби всім суспільством стати на захист своїх елементарних свобод та справедливості (і соціальної в тому числі, не кажучи про всілякі інші), державного устрою, своєї молоді, свого майбутнього та всього іншого більшість із нас про щось дискутує в блогах і на кухнях, намагаємось показати, що ми розумніші за якийсь абстрактний натовп та при цьому ще й звинувачуємо один одного в недалекоглядності (і це в кращому випадку).

Проте саме зараз, як мені видається, прийшов час скинути всі маски і розставити нарешті всі крапки над «і». Всі небайдужі люди, котрі, так само як і я, вважають російську зовнішню політику експансивною, поки в них ще є час, мають відкрито і однозначно сказати про свою підтримку західного вектору та європейських цінностей, заявити про свою солідарність з ЄС та США. Врешті, нам усім зараз зрозуміло, чому західні ліберали завжди остерігались Росії, мовби певної орди. Адже це і є орда, і поводить ця держава себе, як орда і агресор, і якщо її зараз не зупинити всім миром, то станеться глобальна катастрофа.

Я з усією відповідальністю заявляю, що по-справжньому пишаюсь людьми на барикадах і відкидаю будь-які сторонні міркування про відсутність у нас громадянського суспільства. Більше того – можливо, уперше в житті я по-справжньому пишаюсь своїм суспільством. Ми показали солідарність із Заходом, ставши на захист західних цінностей, хоча нами довго й нехтували, але ми показали, що це було безпідставно. Разом з тим я відкидаю міркування про якусь сакральну єдність нашого суспільства і нашої країни з північним сусідом, і навіть не вважаю за необхідне

вступати в полеміку з дубовою пропагандою з цього приводу. Також я відкидаю міркування про націоналізм, що буцімто процвітає в суспільстві та зокрема в середовищі протестувальників, і також не вважаю за необхідне вступати з цього приводу в полеміку з офіційною російською пропагандою.

Також хотілося б зараз зауважити, що серед моїх співвітчизників шириться хибне уявлення про країну-агресора, мовляв, лише керівництво цієї країни зацікавлене в силовому сценарії, а суспільство ні. Послухайте, російська політика – це не сам президент, не сам лиш уряд. В Росії існують мільйони людей, котрі абсолютно щиро мріють про своєрідну геополітичну помсту і готові хоч зараз розірвати нашу країну на шматки або стерти її з лиця землі, я давно про це попереджала, але знову ж таки – я не Герцен і не Чернишевський, аби розбиратися в їхніх національних комплексах, нехай розбираються самі. Але образливі, агресивні і не підкріплені нічим випадки від них в бік моєї рідної країни та мого суспільства я не буду терпіти.

З заявами США та ЄС я цілком солідарна, співвітчизників на барикадах цілковито підтримую. До придворних псів із російського МЗС, засобів масової інформації, їх великорозумної інтелігенції, а також значної частини нашого нинішнього уряду я ставлюсь зі зневагою. Всі вони ще отримують своє, на все свій час.

Разом з тим я не знімаю з себе відповідальності – я, як і мільйони співгромадян, либонь, зробила не все, що могла, для укріплення нашої державності, і на багато яких речей дивилася з німою згодою, це й вбиває мене тепер. Але це мій гріх, і мені з ним жити. Або – помирати з ним. Завтра я йду в урядовий квартал. Я не знаю, чим це скінчиться для мене та для решти, але цілком свідомо закликаю всіх небайдужих підтримати нас там, адже ніхто, крім нас, нині не врятує нашу країну. Хай допоможе нам Бог!

S?ddeutsche Zeitung

5

Непевним поступом відходить в вічність спустошене літо. Після червневої посухи та громових злив своєї молодості воно здається таким вичавленим і тихим на старість, а надто тепер – в останні свої дні. Коли зрання ще проносяться гомінливі вітри над оброслими чебрецем та бугилою, забитими ржавою радянською бронетехнікою дорогами, аби потім кволо згасати, плутаючись поміж густих хащ у надвечірніх провулках покинутого міста.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=22095706&lfrom=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

notes

Примечания

1

Тетяна Тармашева – одна з найпопулярніших українських письменників, автор публіцистичних есе. Її твори очолюють рейтинги сучасної української літератури та широко відомі в світі.